

УДК: 316.323.72

В.Е. ЗАКРЕВСЬКИЙ

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Закревський Володимир Енгельсович – старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи, кандидат філософських наук Південного наукового центру Національної академії педагогічних наук України

Розглянуто механізми взаємодії соціального знання та соціальної практики. Виявлено низку інноваційних механізмів, орієнтованих на оптимізацію науково-дослідної діяльності. Визначено онтогносеологічний алгоритм метафілософської рефлексії в смисловому діапазоні: методологія соціальних наук – соціальні процеси.

Ключові слова: соціальна істина, методологія соціального знання, науковий продукт, метафілософська рефлексія.

Рассмотрены механизмы взаимодействия социального знания и социальной практики. Выявлен ряд инновационных механизмов, ориентированных на оптимизацию научно-исследовательской деятельности. Определен онтогносеологический алгоритм метафилософской рефлексии в смысловом диапазоне: методология социальных наук – социальные процессы.

Ключевые слова: социальная истина, методология социального знания, научный продукт, метафилософская рефлексия.

The paper discusses the mechanisms of interaction of social knowledge and social practice. Identified a number of innovative mechanisms, aimed at optimization of scientific – research activity. Defined ontognoseological algorithm metaphilosophical reflection in the semantic range: the methodology of social sciences – social processes.

Key words: social truth, methodology of social knowledge, scientific product, metaphilosophical reflection.

© В.Е. Закревський, 2012

Постановка проблеми. У глобальному масштабі проблема полягає в нагальній необхідності вдосконалення порядку і механізмів продукування нового соціального знання, а в локальному – в експлікації ролі суспільствознавства як одного з провідних інститутів соціальної творчості і соціального «виробництва». Мета полягає в тому, щоб визначити смислові рамки продукування соціогуманітарного знання і його використання в соціальній взаємодії. Завдання: виявити конструктивно-перетворюючий потенціал дослідних робіт суб'єктів наукової діяльності та можливі організаційні механізми впровадження їх результатів у соціальну практику, а також їхнього активного використання органами соціального керівництва та адміністративного управління; проаналізувати змістовно-смислові пріоритети нормативно-правових документів, що регламентують і регулюють виробництво й споживання соціогуманітарних знань.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Тим або іншим аспектам наукової діяльності (методологія та технологія, філософія науки, взаємодія з соціальною практикою і таке інше) були в різний час присвячені праці філософів: України – А.Шохова, В.Табачковського, В.Кременя, В.Ільїна, С.Кримського та інших; далекого зарубіжжя – А.Меле, А.Шопенгауера, Дж.Нейсмита, Ж.Дельоза, І.Валлерстайна, М.Кузанського, М.Фуко, П.Слотердайка, П.Баксански, Р.Авенаріуса, Р.Рикерта, Р.Бейтсона, Р.Хакена, С.Блекбурна, Ф.Гватари та інших; Росії – А.Майданова, А.Войтова, В.Курашова, В.Кузьміна, В.Батурина, В.Алтухова, В.Буданова, В.Делокарова, В.Щетиніна, В.Ананьїна, І.Лапшина, І.Кемерова, Л.Тазаїна, Л.Гусейнної, Н.Гобозова, Н.Яблокової,

П.Поломошнова, Р.Василькової, Р.Рупової, С.Стюпіна, С.Шматко, С.Лебедева, Т.Ойзермана, Ю.Артамонової та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цілком поділяємо положення Н. Г. Ткачової щодо того, що: «Сьогодні дослідження соціальної реальності ведуться в ситуації теоретико-методологічної кризи соціального знання: поки що не вдається створити теорію, яка б адекватно відображала ту ступінь переплетення і взаємозалежності соціальних явищ, яка реально існує в мінливому світі» [1,7]. Н. Г. Ткачова щиро переконана, що ретельний аналіз методологічної ресурсної бази, накопиченої суспільствознавством, дозволить здійснити понятійну фіксацію універсальної методології, здатної забезпечити набуття Глобальної Соціальної Істини. Вважаємо, що визначення, а тим паче ефективне використання універсальної методології пізнання соціальної дійсності є досить складною проблемою, яка, безумовно, не може бути вирішена знаходженням деякого простого «середнього арифметичного» від усіх існуючих концептуальних версій.

Щоб переконатися у безперспективності даної пропозиції, достатньо зануритись в бездонну прірву з назвою «Методологія сучасного соціального знання». Нижче ми наведемо лише малу кількість варіантів методологій, що мають ходіння в сучасному суспільствознавстві: соціальна феноменологія – (А. Шюц); тоталогія – (В. Кизима); полісуб'єктна соціальність – (В. Кемеров); соціальна синергетика – (В. Бранський); постіндустріалізм – (Дж. Бел); феноменологія життєвого світу – (Е. Гусерль); неомарксизм – (Е. Фром та інші); «постмодерніті» – (Ж.-Ф. Ліотар); суспільство споживання – (З. Ба-

уман та інші); інформаційна теорія – (І. Масуда та інші); соціологія пізнання – (К. Мангейм); структуралізм – (К. Леві-Строс); ідеально-типізуюча методологія – (М. Вебер); постструктуралізм – (М. Фуко та інші); мережеве суспільство – (М. Кастельс та інші); соціальна епістемологія – (П. Гайденко та інші); постматеріалізм – (Р. Інглехарт); мовна репрезентація соціальної реальності – (С. Вершиніна); соціальна відносність – (Т. Керімов); соціологічна концепція науки – (Т. Кун); ризикологія – (У. Бек та інші); тимчасова і просторова структура соціуму (Ю. Качанов та інші); теорія катастроф, радикальний релятивізм, антиреалізм. До цього переліку можна додати одне – це тільки верхівка світового соціогуманітарного методологічного «айсберга».

Незважаючи на те, що Н. Ткачовій вдалося виявити класичний, неklasичний і постнеklasичний типи соціальних методологій, їх концептуальні схеми настільки різноманітні, що не піддаються розумній класифікації, а тим паче утопічним є завдання створення на їх основі «інтегрованої соціальної теорії» [1, 49]. Припускаємо, що така велика кількість концептуальних версій соціогуманітарних методологій обумовлена як чесними науковими уподобаннями їхніх авторів, так і ідеологічно забарвленим соціальним замовленням. Однак не будемо забувати, що соціальна онтологія як була, так і залишається однією «річчю для себе», для всіх методологічних розумників. А якщо це так, то соціальна істина також може бути лише одна, і ознаки універсальності вона може набути не через абстрагування від безмежної кількості «маленьких методологій», а завдячуючи оптимальній інтеграції інтелектуального потенціалу світового соціогуманітарного співтовариства. Коли пересічний мешканець знайомиться з оцінками стану справ в Україні, то йому здається, що влада (все дуже добре) і опозиція (все дуже погано) живуть у різних країнах. Звичайно, що соціальна істина міститься десь посередині, але виявляється, що остання ні тій, ні іншій соціальній «партії» непотрібна. Громадянське суспільство і соціогуманітарне співтовариство мовчки спостерігають за безперспективним перетягуванням цього умовного соціально-філософського каната, хоч саме вони здатні віднайти онтологічно обґрунтовану та епістемологічно виважену об'єктивну соціальну істину України. Зважаючи на це, доцільно було б, щоб суспільствознавче співтовариство отримувало соціальне замовлення від Громадянського суспільства і органів соціального керівництва. Це необхідно задля того, щоб врешті-решт гуманізувати світовий соціальний процес, гармонізувати соціоприродний світ, а не спостерігати навіть не за боротьбою Добра зі Злом, а за жорстким змаганням різних типів Зла.

Шлях сходження до Універсальної Соціальної Теорії починається з виявлення найбільш актуальних і злободенних проблем національних держав, етнопонаціональних і конфесійних (міжконфесійних) людських спільнот, а також субрегіональних та світових проблем. Визначення номенклатури останніх не складе особливих труднощів, оскільки всі підручники філософії містять розділ «Глобаль-

ні проблеми людства». З появою потужних засобів масової комунікації життєвий простір людей звужився до розмірів квартири, з якої кожен користувач Інтернету може встановити зв'язок з будь-яким індивідуальним або колективним суб'єктом світу. У науковому просторі Європи та США вже використовуються мережеві технології. Вважаю, що наступним кроком, адекватним кризовому стану світового соціуму, могло б стати розповсюдження подібної діяльності на соціальні науки, з включенням до них соціогуманітарного співтовариства країни з перехідною економікою.

Організаційна модель наукової діяльності має перетворитися зі стабільно-інституційної на мінливо-проблемну. У цьому зв'язку зі складу базових концептуальних схем певних розділів соціальної філософії необхідно виокремити невелику сукупність системоутворюючих понять, наприклад «раціональна мораль» та відповідним чином тематизувати і проблематизувати їх. Актуалізацію «актуального» соціального можна здійснювати, включаючи означені проблемно-пошукові поняття до перспективних напрямів національних наукових досліджень. Таким чином, інтелектуальні зусилля всієї суспільствознавчої ієрархії набудуть деякої цілеспрямованості. Теми самостійних робіт і дипломних проектів студентів, магістерських, кандидатських, докторських дисертаційних досліджень, робіт науково-дослідних установ мають бути скоординовані та спрямовані на встановлення окремих локальних об'єктивних соціальних істин, з яких згодом інтегрується гармонійна «Велика» Соціальна Істина. Запропонований організаційний механізм може певним чином упорядкувати наукову взаємодію в межах світового соціально-філософського простору.

Переходячи до наукової «кухні», вважаємо за необхідне зупинитися на практичній значущості дисертаційних досліджень, виносячи за рамки розгляду їхню теоретичну якість. У всіх роботах стверджується, що отримані результати вже стали навчальним або методичним матеріалом для середньої (вищої) школи або ж можуть стати такими. Треба чесно визнати, що включення викладачем деяких тем до «класичних» програм або навіть створення спеціальних курсів, звичайно ж, не спричиняє революції в освіті, оскільки, як правило, обмежується одним навчальним закладом. Видання навчальної літератури з грифом Міністерства освіти, науки, молоді та спорту також не веде до принципових змін у системі освіти, не кажучи вже про якісь там перетворення соціальних процесів. Мабуть саме тому чомусь при наведенні даних про практичне значення дослідження дисертант навіть не намагається рекомендувати використовувати наслідки дослідження органам соціального керівництва. Саме тому можна констатувати, що соціальна філософія у деякій, не зовсім визначеній спосіб працює на систему освіти і жодним чином безпосередньо не впливає на соціальну динаміку.

Апробація результатів дисертаційних досліджень здійснюється на різноманітних наукових форумах. Особливу занепокоєність викликають

науково-практичні конференції, так само далеко віддалені від реальної соціальної практики як, втім, і всі інші симпозиуми, колоквиуми, методологічні семінари і т. ін. Очевидно, що виготовлений інтелектуальний науковий продукт представляється на суд наукового співтовариства, а потім перетворюється в навчально-методичний матеріал, що використовується для навчання учнівської та студентської молоді. Хоча наукова естафета і триває в силу того, що дисертанти звертаються до праць попередників, але ж і тут є можливість залишитися в запасниках історії. У першу чергу дисертанти прагнуть використовувати тексти визнаних світових або національних авторитетів, тому продукт пересічних «братів по розуму» може десятиліттями залишатися незатребуваним. Для певних соціально-філософських предметних галузей необхідно щорічно готувати рекомендаційні переліки наукової літератури, використання якої є обов'язковим у процесі дисертаційного дослідження. До створення будь-яких методологій, а тим паче соціально-філософських треба підходити дуже обережно. Скоріш за все подібна робота під силу лише науковій еліті, визнаній національним співтовариством та відомій за кордоном.

Логічно було б припустити, що результати наукової праці можуть бути реалізовані суспільством, в разі їх використання в соціальному управлінні. При такій нагоді споживачами наукової продукції мають виступати органи соціального керівництва. Явно назріває необхідність представлення результатів досліджень соціальної філософії спеціальним громадсько-державним комісіям на предмет оцінки їх конструктивно-перетворюючого потенціалу. В даному контексті доцільно було б, щоб центральні органи соціального керівництва та органи місцевого самоврядування виступали замовниками і споживачами такого роду складної інтелектуальної продукції. Проблема якості соціально-філософських робіт та їх технологічної готовності до впровадження в життя може вирішуватися поділом дисертантів на викладачів і дослідників. Результат дисертанта педагога – навчальний або методичний матеріал, придатний для використання в освітньо-виховних установах. Результат дисертанта-дослідника – інтелектуальний продукт, придатний для впровадження в ту чи іншу сферу соціальних організацій різного масштабу. На всіх рівнях адміністративного управління доцільно створити соціально-технологічні організаційні структури. Їх основне завдання – адекватна інтерпретація соціогуманітарного інтелектуального продукту, робота і здійснення програм їх впровадження в соціальну дійсність за участю органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства.

Історія людської спільності субрегіону, що охоплює колишній СРСР, еволюціонує як нескінченний соціальний експеримент: Велика Жовтнева соціалістична революція; індустріалізація, колективізація – штучний голод, підняття цілинних земель, «кукурузація» і як закономірний наслідок низки науково необґрунтованих, волюнтаристсько-авантюрних соціально-економічних проєктів, які завершилися горезвісною «перебудовою», що

остаточно зруйнувала колишній СРСР дискретно-безсистемними «реформами». Загалом і в цілому історія колишнього СРСР є суцільним невдалим соціальним експериментом. За часів його «романтичного» започаткування ніхто на порахував можливі негативні наслідки. Принаймні за чверть століття до того К. Маркс дав однозначну негативну відповідь на запитання В. Засуліч стосовно можливості соціалістичної революції в Росії. Незважаючи на безумовно високий авторитет класика, революція таки була здійснена, а лист К. Маркса ретельно переховувався в глибоких анналах інституту марксизму-ленізму. Деяким чином характеризує головного ідеолога і керівника революції В. Леніна, той прикрий факт, що за часів емігрантського життя він неодноразово намагався зустрітися з Ф.Енгельсом, який завжди йому відмовляв.

Неоптимістична трагедія полягає в тому, що перехід до ринкової економіки на пострадянському просторі був здійснений теж не як наслідок реалізації якогось заздалегідь створеного соціально-економічного проєкту, а став всього лише вимушеною необхідністю адаптації до політичної та економічної свободи, тобто знову-таки стихійним соціальним експериментом. Однак і подібний розвиток подій демонструє різні стратегії (Польща та Україна) виходу із соціально-економічного хаосу не такої вже й сивої данини, які, безумовно, пов'язані з певним типом використання країнами власного інтелектуального потенціалу.

Соціальна філософія, як авангард соціогуманітарного знання, покликана нарешті стати дійсно науковим компасом, що вказує азимут соціального розвитку. Як відомо, не існує нічого практичнішого за хорошу теорію. Інтелектуальний продукт, не реалізований у соціальній практиці, це загублені національні скарби. З точки зору практичної економіки марнотратно вкладати гроші і час у те, що апіорі не дає позитивного ефекту. До того ж, подібний спосіб функціонування соціальної теорії, не дотичний з практикою, жодним чином не сприяє її розвитку. Розглядаючи цю проблему дещо з іншого боку можна констатувати, що на даний час 15-20% товарів світового ринку є інтелектуальний продукт, а за експертними прогнозами через двадцять років він буде складати вже близько 80%. Розвинені країни витрачають на науку в середньому близько 3% валового національного продукту, а Україна стабільно 0,3%. Вже зараз наука, в тому числі і соціальна, є безпосередньою виробничою силою. В майбутньому дана тенденція буде тільки збільшуватися. Якщо нічого не буде змінено вже зараз володарями найродючішої землі в Європі та працелюбного народу, то Україна і надалі приречена пасти задніх і вимолювати кредити у Світового Банку для латання численних дірок бюджету.

Пізнання істинної сутності соціального і іманентних йому модусів Е. Мінуліна цілком справедливо вважає основним завданням науково-теоретичного знання. Визначаючи модуси (комунікація, мова, праксис), як патерни, що конституюють соціальність, даний автор іменує їх сутнісними гносеологічними категоріями [2]. Отже, оптимальним способом створення Універсальної Соціальної

Теорії є визначення її змісту. Після цього можна приступати до виявлення та понятійної фіксації її сутнісних характеристик. У даний час методологічні варіації на тему – Глобальна (Універсальна) Соціальна Теорія – не більш ніж суб'єктивні рефлексивні моделі, основна вада яких полягає в тому, що вони жодним чином не впливають на соціальну динаміку, залишаючись «бенкетом духу» вузького кола суспільствознавців. «Методологічний плюралізм» несумісний з Універсальною Соціальною Теорією.

Парканом «високого» методологізму соціальної філософії мимоволі відгороджується від вирухої за вікнами університетів і академії соціальної практики. В. Чакалова вважає, що поєднання філософських і соціологічних способів пізнання в певній мірі може сприяти підвищенню рівня ефективності технологій вдосконалення соціальної дійсності. Даний автор правильно вказує на те, що особливо актуалізуються методологічні кризи в періоди різких соціальних змін, що межують з катастрофами, оскільки транзитивні суспільства породжують масу принципово нових соціально-практичних і духовно-моральних проблем. «Загальносоціальна теорія метатеорії», за В. Ш. Чакаловою, може бути створена за допомогою експлікації світової соціально-гуманітарної спадщини [3]. С. Тимофеев здійснив спробу виявлення практичної значущості дєвості ймовірнісного знання. Примітно, що при наведенні варіантів практичного застосування результатів дисертаційного дослідження автор не робить навіть натяку на можливість використання їх для перетворення соціальної реальності [4].

Метафілософія – філософія філософії єдина дисципліна суспільствознавства, що є загальною для теоретичної і для практичної філософії. Характерною особливістю практичної складової соціальної філософії є її яскраво виражена диференціація за сферами життєдіяльності суспільства відповідно до структури її глобального об'єкта – філософія релігії, права, освіти, історії, політики, економіки, культури, екології. Вважаємо, що саме такого роду дрібність і є основною перешкодою для конструктивного перетворення соціальної дійсності. При цьому не пропонується механічно замінити аналітичний підхід на синтетичний. Доцільніше було б істотно змінити алгоритм метафілософської рефлексії: сферно-галузевий аналіз – синергетичний синтез у масштабах соціального організму – впровадження наукового продукту в соціальну практику. Таким чином, даний онтогносеологічний алгоритм може забезпечити дійовий зв'язок між теорією і практикою. В предметно-проблемному полі, що динамічно трансформується, метафілософія має визначити нові підходи до розуміння власної ролі в світовому соціальному процесі. Характерним у цьому відношенні є поява на межі тисячоліть періодичного видання Санкт-Петербурзького університету «Позиції сучасної філософії. Нові образи філософії ХХ століття» [5].

Російський філософ. Л. Гринін є автором так званої доктрини Універсальної історії – Мегаісторії [6]. Низкою вчених, які поділяють даний під-

хід, створена всесвітня асоціація Універсальної Історії. Вважаємо, що обраний автором шлях руху від більш загальних проблем до більш приватних (загально-особливе-одичне) не є конструктивним саме в перспективі перетворення соціальної реальності. Єдиним наслідком інтеграції всієї сукупності приватних соціальних теорій, принаймні геніальним науковим суб'єктом або суперрозумним комп'ютером, може бути лише Велика Абстрактна Теорія, жодним чином непридатна для вирішення глобальних проблем людства, а тим більше покращання стану доріг чи подолання корупції. Більш оптимальним представляється рух соціального дослідження від приватних проблем до загальних і доцільного синтезу в одному парадигмальному діапазоні дедуктивних і індуктивних пізнавальних стратегій. Таким чином теорії мікро- і мезорівня можуть бути застосовані до вирішення соціальних проблем. Загальновідомо, що кращого способу розвитку теорії, ніж впровадження її в практику не існує.

Паспорт спеціальності «Соціальна філософія», що є керівним документом ВАК Росії, орієнтує дослідників на суто теоретичні завдання [7]. У преамбулі формули спеціальності «Соціальна філософія» вказується, що її змістом є проблемне поле, яке формує її предмет. Соціальна практика як іманентний атрибут соціальної теорії, не входить до сутнісних ознак смислового конструкту «природа соціально-філософського пізнання». Абсолютно правильним є положення відносно того, що історичний процес є наслідком взаємодії колективних суб'єктів. Проте автори даної інформаційної структури не згадують в якості його детермінант соціогуманітарне знання. Такий підхід до розуміння ролі суспільствознавства відводить йому роль стороннього спостерігача соціальної динаміки. Професійні соціальні філософи це переважно професорсько-викладацький склад вищих навчальних закладів. Куди менший авангард соціальних мислителів зосереджений у академічних структурах. Галузь дослідження даної спеціальності включає тридцять чотири смислових конструкта, ні в одному з яких не згадується практично-перетворювальна місія соціальної філософії або участь соціогуманітарної спільноти в соціальному розвитку. Якщо на першому місці у цій номенклатурі розташовується «концептуальний статус» спеціальності, то логічно, щоб на другому місці був «соціально-практичний статус». На жаль, це не так. На законному другому місці розташовані «...методологічні функції... в системі сучасного суспільствознавства» [7]. І це цілком природно. Дійсно катастрофічно неприпустимим є відсутність реального синтезу соціальною філософією наукового результату всього соціогуманітарного знання. Не здійснюється даний синтез тому, що у соціального пізнання немає (за дуже рідкими винятками) реальних механізмів виходу на соціальну практику. І це при тому, що з усього суспільствознавства вона відстоїть від соціальної динаміки на найкоротшій «дистанції». В умовах системної кризи представляється необхідним актуалізувати конструктивно-перетворювальний потенціал соціальної філософії, надавши їй статус інте-

гратора результатів наукових розвідок усіх галузей суспільствознавства. Інтелектуальним продуктом даного напрямку діяльності могли б бути соціально-філософські технології, придатні для впровадження в ті чи інші сфери соціального організму. Чотири позиції соціально-філософської галузі досліджень вищезгаданого паспорту спеціальності присвячені різним аспектам інтерпретації категорії «діяльність», проте розкриваються лише її концептуально-теоретичні аспекти смислових конструктів – операціональні підсистеми, «соціальна дія», спільна діяльність людей, соціокультурні зміни. Задля того щоб врешті-решт подолати родову абстрактність соціальної філософії, необхідно рішуче завершити млявий дискурс навколо її епістемологічної ідентичності з соціологією. Левову частину теоретичної соціології представляється доцільним інтегрувати з соціальною філософією, решті судилося бути теорією конкретних соціологічних досліджень.

В останні роки в проблемному просторі сучасного наукознавства і філософії науки сформувалося відносно самостійне предметне поле, що охоплює складні питання набуття глобальної та загальнозначущої доктрини соціальних наук. Плюралізм величезної кількості «маленьких але своїх» методологій призвів до катастрофічної ентропії суспільствознавства. Парадокс полягає в тому, що світове соціогуманітарне співтовариство навіть не ставить перед собою завдання пошуку Універсальної Методології. Прикро, що ані самі творці «маленьких методологій», ані поважні національні та міжнародні соціально-філософські суб'єкти не об'єднуються навколо цієї проблеми. Достатньо згадати, що жоден із всесвітніх філософських конгресів не був присвячений цьому питанню. Саме тому більшість з них стають «великою балаканиною», яка складається з безсистемної купи доповідей, з якими, до речі, можна знайомитися і заочно. Спроби колективного дискурсу, або приватних діалогів завершуються нічим, оскільки дуже відрізняються напрями та типи філософування.

Хоча методологічна криза і спровокувала ко-

лективний дискурс щодо соціально-філософського універсалізму, однак суспільство відчуває гостру потребу в добротних технологіях, здатних вирішувати проблеми різних сфер життєдіяльності. Взаємодія соціальної теорії і соціальної практики не є в даний час оптимальною. І можливо, що не рівновелика відповідальність за ситуацію, що склалася, несуть як реальні замовники (держава і бізнес), так і потенційні споживачі соціогуманітарного наукового продукту – органи соціального керівництва та адміністративного управління.

Висновки. Доцільним є створення принципово нового механізму формування порт фоліо (напрямів, планів, програм) науково-дослідних структур, активніше залучаючи до формування соціального замовлення суспільства науці творчу частину громадянського суспільства і мислячих практиків. З метою підвищення якості та ефективності суспільствознавства дуже актуальним є технологізування його кінцевих результатів настільки, наскільки це необхідно і достатньо для їх впровадження у соціальну практику. У руслі зазначеного проблемного поля вкрай необхідно активізувати дослідження, спрямовані на визначення оптимального порядку виробництва та споживання соціального знання. У контексті реалізації даної науково-організаційної інновації, спрямованої на вдосконалення форм і методів взаємодії соціального знання і соціальної практики, потрібно внесення відповідних доповнень і змін до нормативно-правової документації, яка регламентує та регулює наукову діяльність. Саме таким чином можливе вирішення актуальних проблем локальних людських спільнот і соціального організму України в цілому. До того ж підвищенню ролі соціальних наук могло б сприяти створення професійних галузевих асоціацій соціогуманітарної спільноти. З набуттям авторитету і значущості подібні суспільні організації вчених могли відігравати вирішальну роль у присвоєнні наукових ступенів та звань, «внутрішньому» аудиту якості наукових досліджень, а також у взаємодії з громадянським суспільством та органами соціального керівництва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ткачева Н. Г. Проблемы исследования социальной реальности : теоретико-методологический аспект : дисс. ... кандидата филос. наук : 09.00.11. / Ткачева Наталья Геннадьевна. – Иркутск, 2006. – 163 с.
2. Миннулина Э. Б. Сущность объекта как цель социального познания : дис. ... кандидата филос. наук : 09.00.11. / Миннулина Элина Борисовна. – Казань, 2003. – 203 с.
3. Чакалова В. Ш. Специфика социального познания : методологический аспект : дис. ... кандидата филос. наук : 09.00.11. / Чакалова Виолетта Шотаевна. – Владикавказ, 2002. – 147 с.
4. Тимофеев С. Л. Вероятностное знание в системе научного постижения действительности : дисс. ... кандидата филос. наук : 09.00.08 / Тимофеев Сергей Леонидович. – Красноярск, 2009. – 157 с.
5. Позиции современной философии. Новые образы философии XX века. – Алтейя. – 1999. – Выпуск № 1. – 216 с.
6. Гринин Л. Е. Социальная макроэволюция: Генезис и трансформации Мир-Системы / Л. Е. Гринин.; А. М. Коротяев. – Книжный Дом "ЛИБРОКОМ", 2009. – 568, [1] с.
7. <http://www.scholar.ru/postgraduate/passport/09.00.11/>